

listopad

V listopadu opadávají poslední zbytky listů ze stromů. Jen někdy je ještě zelené, většinou hraje krásnými pastelovými barvami od žluté po temně červenou. Tyto odstíny vznikají rozpadem známého zeleného barviva – chlorofylu na různě barevné karoteny. Možná jste o nich nikdy neslyšeli, ale vězte, že mrkev, tedy karotka právě jim vděčí za svoji oranžovou barvu. Počasí v listopadu bývá sychravé. Na jeho konci už padává sníh, který na horách vydrží až do jara. Mluví o tom pranostika *Začátkem-li listopadu sněží, mívá sníh pak výšku věží*. Prostě napadne a neroztaje. Jenom k němu připadá. Podle pranostiky *Stromy-li v listopadu kvetou, sahá zima až k létu*, by také měl v listopadu sníh ležet, aby jaro následující rok na sebe nenechalo dlouho čekat. V listopadu většinou udeří první silné mrazy. Ne nadarmo se říká, že *Když se v listopadu na nebi hvězdy třpytí, mrazy se brzy uchytí*. Proč jsou mrazy, když je v noci jasno, je jednoduché. Mraky totiž dělají nad zemí peřinu a ohřátá země teplo nevydává do atmosféry. Je to stejné, jako když se v noci v posteli odkopte – bude vám zima jako zemi, když není přikryta mraky.

RYSÍ KVÍZ O CENY

- Jak loví rys?**
  - a - krátkým prudkým útokem na krk kořisti jako lev
  - b - rychlým sprintem na několik desítek metrů jako gepard
  - c - vytrvalým pronásledováním jako psi
- Kdo je největším rysím nepřítelem?**
  - a - vlci
  - b - pytláci
  - c - vzteklina
- Drápy rysů mají jednu zvláštnost. Jakou?**
  - a - jsou zatahovací jako u domácích koček
  - b - rysy nemají drápy
  - c - drápy jsou jenom na předních nohách
- Čím se liší oči rysích od lvích?**
  - a - jenom velikostí
  - b - rys vidí barevně, lev černobíle
  - c - na slunci se lví zornice stahují do kulata a rysí do svislé štěrbiny
- Proč se v Čechách loví rys?**
  - a - protože snižuje počet jelení zvěře
  - b - loví jej pouze darební pytláci, protože si myslí, že sežere „jejich“ zvěř
  - c - protože přenáší smrtelnou nemoc - vzteklinu

RYSÍ ČÍSLOVÁ DOPLŇOVAČKA

Napište každé z těchto čísel na správné místo v tabulce. Zelená políčka jsou kódovaná písmenka, která vám řeknou, která kočkovitá šelma volně žijící v Evropě je největší.

~~07, 12, 14, 19, 44, 48, 49, 67, 72, 76, 77, 79, 84, 005, 015, 058, 079, 083, 979, 411, 508, 569, 636, 639, 656, 661, 915, 920, 0661, 2332, 4325, 5957, 6099, 6919, 8180, 02210, 25027, 62690, 89020, 97972, 786062, 6558386~~

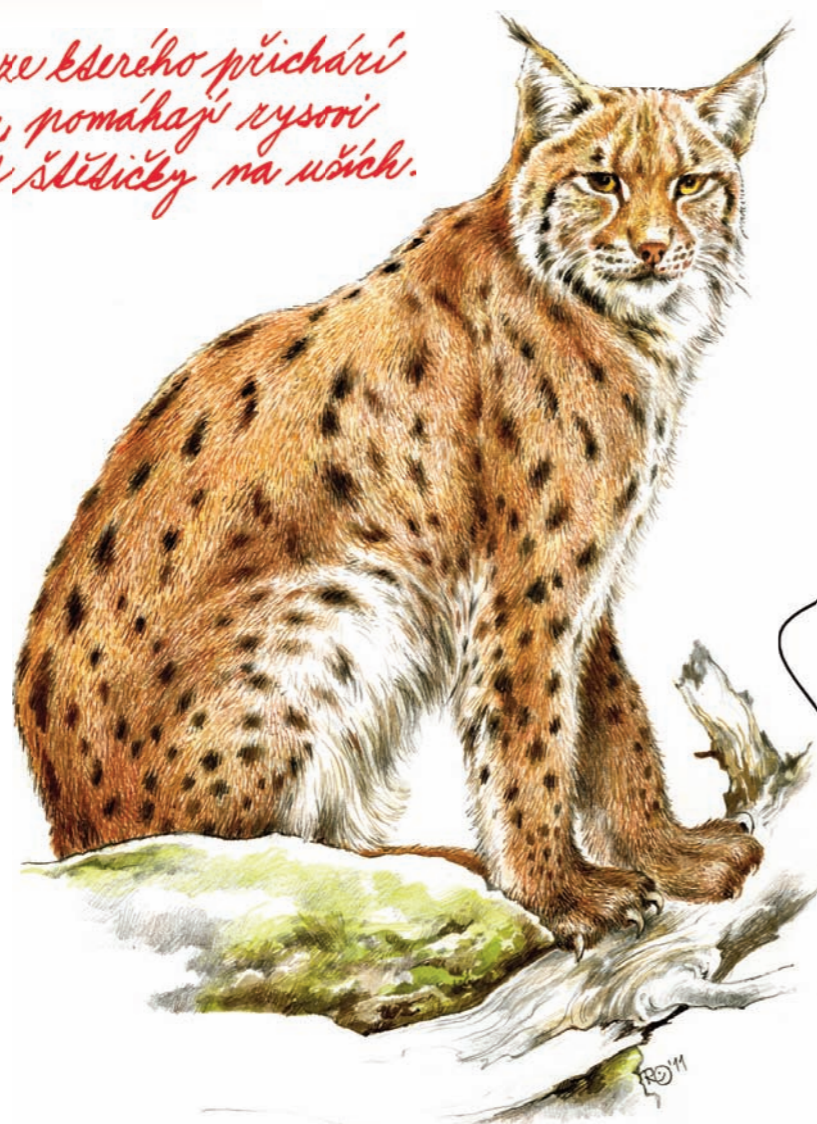
1 - Z, 2 - T, 3 - S, 4 - M, 5 - Y, 6 - D, 7 - V, 8 - R, 9 - I, 0 - O

8-R
5-Y
3-S
0-O
3-S
2-T
8-R
0-O
7-V
9-I
6-D

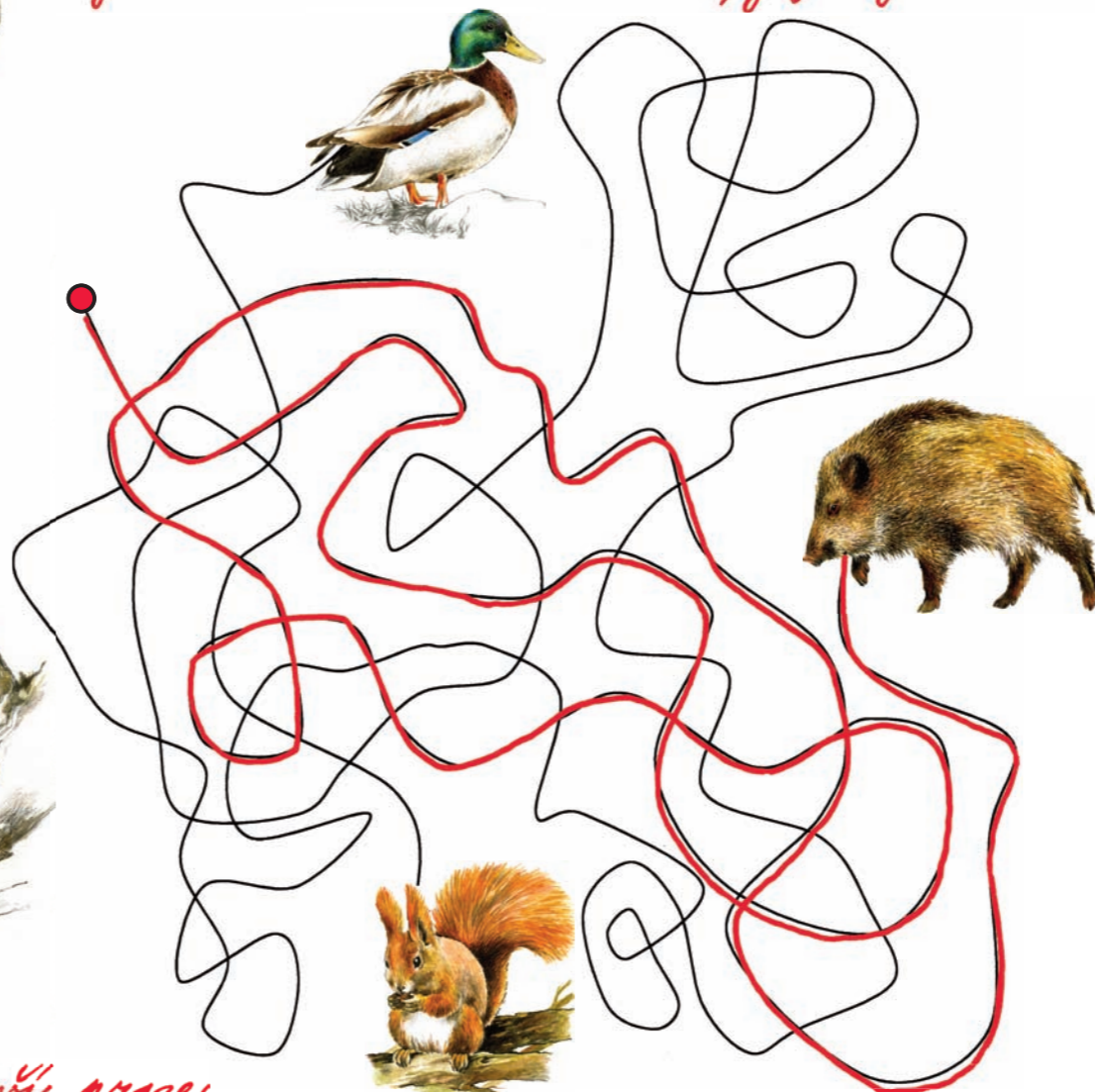
7		8	4		6	6	1		7
8	4		4	8		5	9	5	7
6	3	6		9	1	5		6	
0	2	2	1	0		8	1	8	0
6	5	6		2	3	3	2		7
2		9	2	0		8		4	9
	0	0	5		0	6	6	1	
6	7		0	5	8		0	1	5
3		7	2		3	4	9		6
9	7	9	7	2		6	9	1	9

Směr, ze kterého přichází zvuk, pomáhají rysovi ušním šlodičky na uších.

Největší kočkovitou šelmou Evropy je rys ostrovid.

RYSÍ OBRÁZEK S OTÁZKOU

Rysí sluchový orgán má jednu viditelnou zajímavost, která slouží k tomu, aby rys lépe rozpoznal, ze kterého směru přichází nějaký zajímavý zvuk. Copak je na tom orgánu zajímavého a je vidět?

RYSÍ JÍDLO

Rys je predátor, tedy lovec. Jen výjimečně žere zdechliny, které někde najde. Sice jeho hlavní potravou je srnčí zvěř, ale jen asi polovina jeho útoků je úspěšných. Nepohrdne proto ani jinou kořistí. Copak bude mít náš rys k obědu dneska?

Náš rys si dnes dá k obědu nějaké menší prasce.

Ahoj děti,

když se o někom řekne, že má oči jako rys, znamená to, že dobře vidí. Naše druhové jméno je ostrovid. Není to náhodou, zrak je u nás rysů výborně vyvinutým smyslem. Rysí oči se podobají očím malých šelem, jako jsou třeba kočky domácí. Na slunci se zorničky stáhnou do svislé štěrbiny (oči velkých koček, třeba lvů, se stahují do kulaté dírky). Dokonce vidíme barevně jako vy, lidi. Například psi jsou na tom hůř, vidí jenom černobíle. Proti psům zase máme dost špatný čich. Máme krátké čumáky a proto v nich je méně čichových buněk. Nejlepším rysím smyslem je sluch. Slyšíme zvuky, které lidi zachytit ani nemohou. V tom, abychom poznali, odkud k nám zvuk přichází, nám pomáhá jedno drobné vylepšení našeho sluchového ústrojí. Je vidět i na obrázku od malířky Renaty.

Patříme mezi kočkovité šelmy a proto umíme zatahovat drápy do zvláštních pouzder na konci každého prstu. Určitě jste si toho všimli u domácích koček. A víte, na co jsou zatažené drápy dobré? Na to, abychom v lese mohli našlapovat úplně potichoučku a drápy nám při tom nepřekážely. Jenom při útoku drápy vystrčíme a zatneme do těla kořisti, nebo jen výjimečně je vytahujeme třeba na ledě nebo větvích. Naší kořistí bývá srnčí zvěř. Jeleni jsou na nás dost velcí. Nevyhýbáme se drobným hlodavcům, liškám nebo domácím zvířatům. Když útočíme na srnce nebo něco podobného, vyrazíme na něj z křoví nebo z nízké větve, skočíme mu na krk a snažíme se ho do něj kousnout. Když se nám útok nepovede a srnec začne utíkat, většinou za ním nebudeme a raději zkusíme ulovit něco jiného.

V krkonošských lesích jsme žili až do začátku 19. století. Pak nás lidi vyhubili. Koncem minulého století nás ale vysadili na Šumavě. Nejspíš právě z ní jsme se pomalu rozšířili až do Českého Švýcarska a do Krkonoš. Vypadá to, že v Krkonoších žijí nebo aspoň občas přebývají dva rysy. Jsme velmi plaší, a proto nás málokdy člověk spatří na vlastní oči. To, že někde jsme, se dá poznat spíš podle stop a stržené zvěře, kterou lovíme a žereme jinak než psovité šelmy. Víte, kdo je naším největším nepřítelem? Není to ani vzteklina, ani vlci, kteří v Krkonoších ani nežijí, ale člověk! Představte si, že nás střílejí pytláci, údajně proto, že jim lovíme „jejich“ zvěř! Takový nesmysl, vždyť jsme tady byli o hodně dříve než člověk. Pravda je, že když někde žijeme a lovíme, tak zvěř o nás ví a je hodně opatrná i před lidmi. Pak se musejí i myslivci víc snažit, když chtějí střílet srnce. My samozřejmě nelovíme ty nejsilnější kusy. Kdo by se pral s takovým silným a zdravým srncem? Útočíme na slabou a nemocnou zvěř. V lese pak žije zvěř zdravá a silná.

Připravilo pracoviště environmentální výchovy Správy KRMAP, kresby Renata Oppeltová, fotografie Richard Stehlík a Kamila Antoňová